

horách, kde se rodičovské druhy vyskytují společně. Ve tvaru listů, větvení lodyhy a počtu květů je možno sledovat souvislou řadu přechodů. Na ostatních dvou lokalitách *C. rhomboidalis*, kde se rovněž vyskytuje *C. rotundifolia*, ke křížení nedochází, kříženec není hlášen ani z původního areálu *C. rhomboidalis*.

5. *Adenophora* FISCH. – zvonovec

Adenophora FISCHER Mém. Soc. Imp. Natur. Moscou 6:165, 1823.

Lit.: BORBÁS V. (1904): Az *Adenophora* kritikája. (Recensio *Adenophorarum*). Magy. Bot. Lap. 3:189–196. – HENDRYCH R. (1987): Karpatische Migrationen und Florenbeziehungen in den Tschechischen Ländern der Tschechoslowakei. Acta Univ. Carol.-Biol. 1985:105–250. – KOVANDA M. (1998): Zvonovec vonný, *Adenophora liliifolia* (L.) Bess., na Moravě a ve Slezsku. Čas. Slez. Muz., ser. A, 47:13–18.

Vytrvalé byliny se ztlustlými kořeny. Lodyha přímá, větvená nebo nevětvená. Lodyžní listy střídavé nebo přeslenité, krátce řapíkaté až přisedlé. Květy v hroznech nebo latách. Květní poupata kuželovitá; kalich 5cípý, cípy úzce trojúhelníkovité, špičaté nebo zašpičatělé; koruna 5cípá, zvonkovitá nebo nálevkovitá; tyčinek 5, s brvitými nitkami při bázi rozšířenými; semeník 3pouzdrý, čnělka 1, z koruny vyniklá, při bázi s pohárkovitým nebo miskovitým nektáriem, blizna 3ramenná. Tobolky se 3 otvory při bázi. – Asi 60 druhů rozšířených převážně ve v. Asii. – Protandr. Entomogam. Alogam. Anemochor.

1. *Adenophora liliifolia* (L.) DC. – zvonovec vonný Tab. 122/3

Adenophora liliifolia (LINNAEUS) LEDEBOUR ex DE CANDOLLE Monogr. Campanulacées 358, 1830. – Syn.: *Campanula liliifolia* L. Sp. Pl. 165, 1753.

Exsikáty: PETRAK Fl. Bohem. Morav. Exs., no 493. – TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 970. – Extra fines: DÖRFLER Herb. Norm., no 4896. – Fl. Exs. Austro-Hung., no 2236. – Fl. Exs. Bavar., no 1145. – Fl. Rom. Exs., no 755a. – HAYEK Fl. Stir. Exs., no 578. – Pl. Českoslov. Exs., no 302. – Pl. Polon. Exs., no 847.

Lysé, řidčeji pýřité byliny. Kořen řepovitý nebo větvenovitý, větvený. Lodyha 40–90 cm vys., válcovitá, podélně rýhovaná, nevětvená. Přízemní listy dl. řapíkaté, se srdčitě okrouhlou, hrubě pilovitou čepelí, brzy zasychající, lodyžní listy střídavé, pilovité až téměř celokrajné, svrchu lesklé, dolní v krátký řapík zúžené, s obvejčitou až šir. eliptickou čepelí, ostatní klínovitou bázi přisedlé, eliptické až kopinaté. Květy v bohatých latách, řidčeji v hroznech, nicí, vonné, květní stopky tenké. Kališní cípy úzce trojúhelníkovité, zašpičatělé, 3–4 mm dl., jemně pilovité, rozestálé až vzpřímené; koruna šir. zvonkovitá, ± stejně široká jako dlouhá, 12–20 mm dl., bledě modrá nebo vz. bílá; čnělka až 2× delší než koruna; nektárium miskovitě. Tobolky hruškovité, zakřivené, 8–12 mm dl. Semena zploštělá, rezavě hnědá, 2,0–2,5 mm dl. VI–VII. Hkf.

2n = 34 (ČR: 8. Čes. kras)

Poznámka: Mnoho druhů zvonků se pěstuje pro ozdobu i jako skalničky. Nejoblíbenější je *Campanula medium* L., *C. persicifolia* L., *C. speciosa* HORNEM., *C. carpatica* JACQ., *C. latifolia* L., *C. alliariifolia* WILLD., *C. alpina* JACQ., *C. caespitosa* SCOP., *C. cochleariifolia* LAM., *C. thyrsoides* L., *C. isophylla* MORETTI, *C. portenschlagiana* R. et SCH., *C. garganica* TEN. Většina z nich nemá zvláštní nároky na pěstování, zpláňují však, až na několik výjimek, jen vzácně.

Ekologie a cenologie: Světlé subxerofilní doubravy a křoviny, výjimečně i smrkové monokultury. Na středně hlubokých až hlubších půdách vznikajících na silikátových substrátech i na vápencích. Ve společenstvech řádu *Quercetalia pubescenti-petraeae* a svazů *Berberidion* a *Prunion spinosae*.

Rozšíření v ČR: Velmi vzácně (většina nalezišť už zanikla) v Českém termofytiku (planární a kolinní stupeň; max.: Čeřiňště, ca 600 m), sporné údaje z navazujících částí mezofytika. Na Moravě a ve Slezsku pravděpodobně chybí. § Δ – Mapy: KUBÁT Červená kniha ohrožených rostlin Severočeského kraje 12, 1986; HENDRYCH Acta Univ. Carol.-Biol. 1985:210, 1987; SLAVÍK in Květena ČR 6:56, 2000.

T: 4. Loun.-lab. střed. (Čeřiňště; Babiny; zaniklá osada Vimperk; Němčí), 6. Džbán (Bílíchov; Zichovec), 8. Čes. kras (Bubovice; Velká hora †; Roblín; Karlické údolí), 13a. Rožď. pah. (Žehuň; Polní Chrčice; Domanovice – Radovesnice; j. od myslivny Mírkovice u Choťovic), 14a. Cidl. pán. (Nový Bydžov, jen nedoložené údaje), 15a. Jarom. Pol. (les Březina u Tůně; Lužany; mezi Habřinou a Velichovkami; les Žďár u Jasenné; Zvole ?; Šestajovice ?). – M: 41. Stř. Povlt. (Čermolice, původní ?), 44. Mileš. střed. (Hradišťany, jen staré nedoložené údaje), 71c. Drah. podh. (Jandova bouda a Ferdinandsko u Podivíc, jen nedoložené údaje z let 1922 a 1925), 74b. Opav. pah. (Oldřívov; Štěpánkovice; Chuchelná; jen nedoložené údaje z konce 19. stol.).

Celkové rozšíření: Střední a v. Evropa, z. Asie (až po Altaj), sz. Turecko. – Mapy: MEUSEL et al. 1992:446.

Tab. 122: 1 *Phyteuma orbiculare* subsp. *montanum*. – 2 *P. orbiculare* subsp. *orbiculare*, 2a – báze lodyhy s přízemními listy.
– 3 *Adenophora liliifolia*.

724 *Phyteuma*

